

PROTEGIR BARCELONA

Bombers i
prevenció
d'incendis
1833-2022

DOSSIER DE PREMSA

**Exposició
MUHBA Oliva Artés
A partir del 9/11/22**

MUHBA
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

Ajuntament de
Barcelona

Exposició

Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022

MUHBA OLIVA ARTÉS, 9 de novembre de 2022

DOSSIER DE PREMSA

Sumari

0. Presentació
1. Els orígens de la prevenció d'incendis (1833-1920): de la Barcelona emmurallada a la nova metròpoli
2. La professionalització de Bombers de Barcelona (1920-1958): canvi d'escala i modernització del servei
3. Els riscos del creixement *desarrollista* (1958-1974): El bomber, auxili en la precarietat
4. La consolidació de la prevenció. L'anàlisi de riscos: les persones, la tecnologia i la normativa

Exposició

«Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022»: un projecte d'història urbana compartit entre Bombers i el MUHBA

Des del 9 de novembre, i fins el mes de juny del 2023, es podrà visitar al MUHBA Oliva Artés l'exposició «**Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022**». Es tracta d'un projecte d'història urbana compartit entre Bombers i el MUHBA, que s'endinsa en un aspecte cabdal de la trajectòria de la ciutat contemporània, la de protegir persones i béns i que continua la sèrie d'exposicions verbals del MUHBA dels dos darrers anys: Alimentar, Habitar i ara Protegir, a la qual seguirà en un temps proper la de Moure Barcelona.

MUHBA Oliva Artés és l'espai laboratori del Museu d'Història de Barcelona, amb propostes sobre la ciutat i la seva trajectòria al llarg dels temps sovint compartides amb altres institucions i entitats.

Amb Prevenir Barcelona, per primera vegada MUHBA Oliva Artés es troba a ple rendiment, amb **cinc exposicions al mateix temps**, que interactuen entre elles i un dens programa d'activitats. Són «**Interrogar Barcelona. De la industrialització al segle XXI**», que és l'exposició estable, i quatre exposicions temporals: «**Habitar Barcelona**», dedicada a l'habitatge al segle XX, Jugar a Barcelona, amb l'exposició «**Barcelona & futbol**», Representar Barcelona, amb l'exposició «**Poblenou: la memòria pintada**», amb quadres de Neus Martín Royo, i «**Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis 1833-2022**».

L'any 1833 es creava el **Cos de Bombers de Barcelona**. Una de les seves grans funcions al llarg de tot aquest temps ha estat aplicar mesures de prevenció d'incendis. L'exposició fa explicació de quines han estat aquestes mesures, al mateix temps que repassa els principals incendis ocorreguts a la ciutat i la història del cos. L'exposició es podrà visitar **fins al mes de juny** de l'any que ve al **MUHBA Oliva Artés**.

L'exposició compta amb una important exhibició de vehicles històrics, a banda de fotografies, vitrines amb aparells de comunicació i avisos i altre material relacionat amb la prevenció, audiovisuals dels grans incendis, una maqueta de la caserna de Llevant, entre d'altres.

Té per objectiu posar de relleu el paper clau de la prevenció dins les tasques que el cos de Bombers de Barcelona porta a terme. Al cap dels anys, la feina de prevenció per evitar els incendis ha arribat a ser tan important com l'extinció i el salvament.

«**Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022**» fa un recorregut sobre el paper de la prevenció en cada moment històric. Els incendis que s'han declarat a Barcelona al llarg dels anys han servit d'indicador de quin és l'estat de la prevenció d'incendis a cada període. Les fites de la història urbana han marcat també les accions de prevenció, sovint a remolc de l'explosió demogràfica, el creixement urbanístic, la industrialització i les crisis polítiques, socials i bèl·liques.

En els darrers dos-cents anys Barcelona s'ha tornat una ciutat més segura perquè s'ha establert una normativa legal bàsica de seguretat en cas d'incendi i un sistema d'inspecció que la

garanteix; s'ha creat un cos de bombers professional i ben equipat i s'han començat a prioritzar les accions formatives i informatives adreçades a la gent. Encara, però, hi ha molta feina pendent, perquè només amb normes no n'hi ha prou.

Durant aquests mesos es portaran a terme diferents **activitats relacionades** amb l'exposició. Hi haurà un cicle de conferències històriques i sobre prevenció, una jornada dedicada a la perspectiva de gènere, es tractarà la normativa de prevenció d'incendis, els grans focs que hi ha hagut a la ciutat d'ençà de l'any 1800, es dedicarà una conferència monogràfica a l'incendi del Gran Teatre del Liceu, i, també, hi hauran activitats infantils de prevenció cada quinze dies, els dissabtes, amb el vehicle pedagògic. Algunes de les sessions es faran al mateix MUHBA Oliva Artés i d'altres a l'Espai Bombers, i les jornades tècniques a la Zona Franca.

Entre les activitats també n'hi haurà de demostracions de funcionament de la bomba de vapor, d'excarceració de vehicles i de rescat urbà en alçada. Les jornades tècniques, a la Zona Franca, per últim, s'endinsaran en la prevenció al segle XXI.

**1. Els orígens de la prevenció d'incendis (1833-1920):
de la Barcelona emmurallada a la nova metròpoli**

Aquest període coincideix amb un dels moments de més dinamisme de la ciutat en tota la seva història.

Va ser quan es va fundar el cos de Bombers de Barcelona i, gràcies a l'enderroc de les muralles i el pla Cerdà, les condicions de prevenció i d'extinció d'incendis van millorar progressivament.

Incendi del Vapor Capdevila i Mata al carrer de la Riereta, el 18 de gener de 1851. Gravat publicat a *La Ilustración*. Periódico universal (Madrid), número 7, 15 de febrer de 1851. Autoria desconeguda. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Es van dictar les primeres reglamentacions municipals contra incendis i es van introduir avenços tecnològics (extintors, sistemes antiincendis a les fàbriques i, finalment, bombes d'extinció muntades en vehicles motoritzats).

Làmina amb la representació dels uniformes i dels equips d'extinció que feien servir Bombers de Barcelona. 1870. Arxiu Nacional de Catalunya (col·lecció de Pere Grañén)

Bombers manipulant una boca de rec al parc de la Ciutadella. 1894. Autoria: A.S. Xatart. Arxiu de Bombers de Barcelona

Tanmateix, durant tots aquells anys la prevenció sempre va restar en un segon pla. No hi van haver millores en els sistemes d'evacuació de persones, ni tampoc s'obligava, encara, que les estructures arquitectòniques fossin resistents al foc. El cos de Bombers de Barcelona no tenia capacitat d'inspecció ni de sanció.

2. La professionalització de Bombers de Barcelona (1920-1958): canvi d'escala i modernització del servei

Pràctiques de les brigades de bombers a Montjuïc, amb un vehicle bomba-tanc Magirus. 1932. Autoria: Josep Maria Sagarra. Arxiu Nacional de Catalunya.

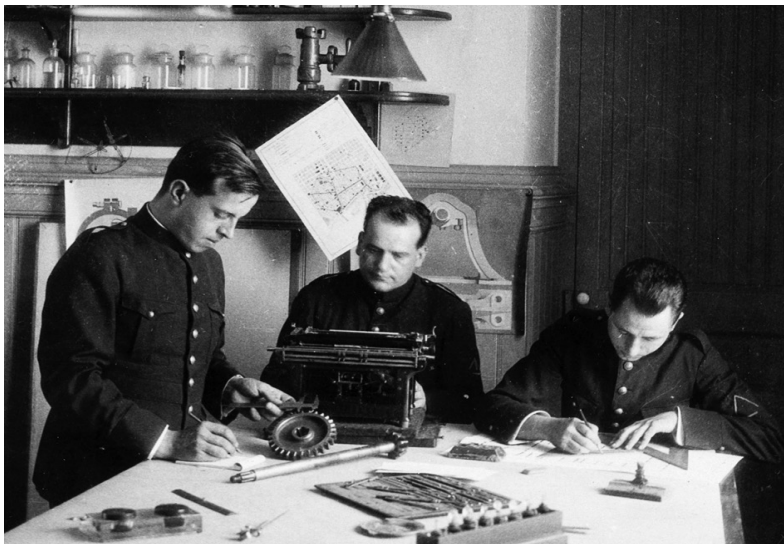
En aquests anys hi va haver un important procés de modernització del material i es va professionalitzar i ampliar la plantilla del cos de Bombers de Barcelona, que va començar a fer feines d'inspecció i a participar en la concessió de permisos d'activitats i d'obertura de locals.

Encara no tenia prou capacitat d'inspecció, però, per assegurar el compliment de les ordenances contra incendis.

Tampoc hi va haver canvis rellevants en les mesures d'evacuació, contra la propagació d'incendis i de resistència al foc de les estructures arquitectòniques.

Van continuar sovintejant els incendis en indústries, teatres i comerços, fet que testimonia que la prevenció era lluny de ser un element central en l'actuació de Bombers de Barcelona, en uns moments, altra vegada, de fort creixement demogràfic i urbanístic.

Oficina Tècnica de Bombers de Barcelona. 1927.
Autoria desconeguda. Arxiu de Bombers de Barcelona

3. Els riscos del creixement *desarrollista* (1958-1974).

El bomber, auxili en la precarietat

En un context d'un creixement accelerat i sense control de la ciutat i de multiplicació dels incendis, es van fer uns quants avenços en la prevenció: es van començar a distribuir en espais diferents les diverses activitats dins un mateix establiment, especialment a l'Eixample, per alentir la propagació del foc.

Intervenció de Bombers de Barcelona en l'ensorrament d'un edifici en construcció. 1963.
Autoria desconeguda. Arxiu de Bombers de Barcelona

També es va passar a considerar un tema prioritari l'evacuació de les persones, sense un marc reglamentari clar. Es van començar a aplicar productes de protecció passiva a les estructures metàl·liques dels edificis de nova construcció.

Ara bé, la majoria de les instal·lacions industrials i comercials, i altres de concurrència pública, encara no disposaven de detectors i de sistemes d'extinció automàtics. També es va autoritzar la construcció d'edificis singulars de gran alçària amb dèficits rellevants relacionats amb la propagació d'incendis i l'evacuació de civils.

Incendi a la presó Model. 1970.
Autoria: Joan Guitart. Arxiu de Bombers de Barcelona

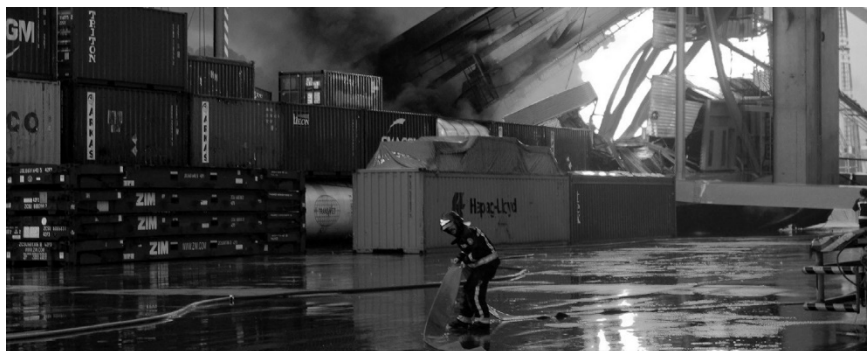
Salvament de les víctimes d'una explosió de gas al carrer de Rajolers, a Sants. 29 d'octubre de 1972.
Autoria: Pérez de Rozas. Arxiu Fotogràfic de Barcelona

4. La consolidació de la prevenció. L'anàlisi de riscos: les persones, la tecnologia i la normativa

Primer grup de monitors de prevenció i autoprotecció contra incendis. 1996. Autoria desconeguda. Arxiu de Bombers de Barcelona

La nova ordenança contra incendis de 1974 i la política dels ajuntaments democràtics a partir de 1979 van convertir la prevenció en una prioritat absoluta.

Incendi d'una grua pòrtic al port de Barcelona com a conseqüència de la col·lisió d'un vaixell durant les maniobres d'aproximació al moll. 2020. Autoria: Kimpol. Arxiu de Bombers de Barcelona

Mentre s'aturava el creixement demogràfic a la ciutat, la població es redistribuïa del cor de la metròpoli als municipis que hi havia a les successives corones metropolitanes, un fenomen general a tot Europa.

Espai Bombers. Parc de la Prevenció al carrer de Lleida, inaugurat el 2016. Autoria desconeguda. Arxiu de Bombers de Barcelona

Alhora, s'emprenien nombroses reformes urbanístiques gràcies al desplegament del Pla General Metropolità de 1976, i s'accelerava el procés de trasllat de les fàbriques de l'interior de la trama urbana a la Zona Franca i a la regió metropolitana que havia començat a la dècada del 1960. Això darrer va comportar la desaparició d'un dels principals focus d'incendis.

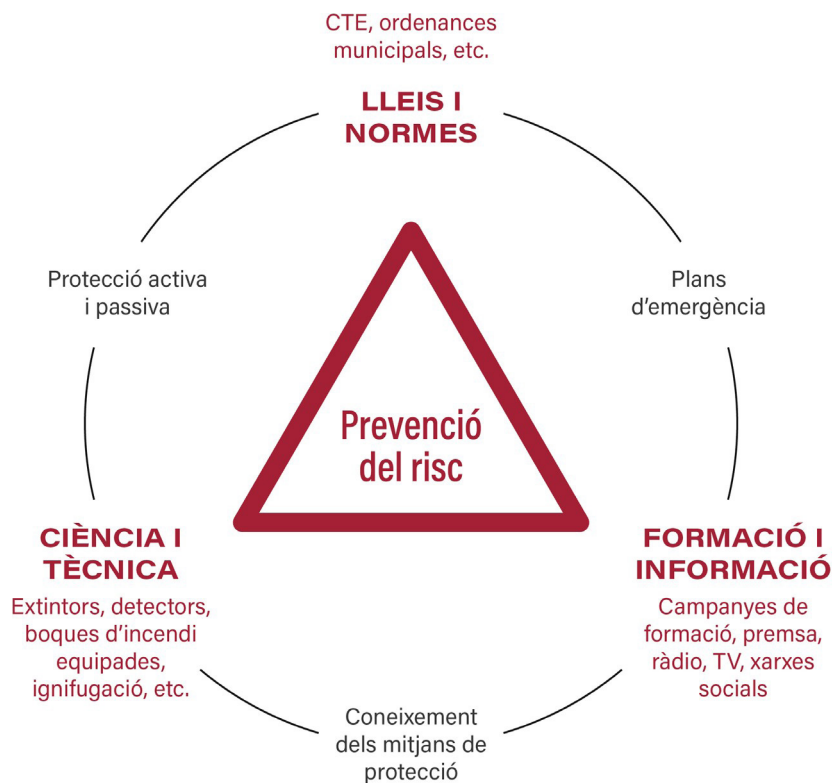

Vehicle pedagògic Prevenim!, camió bomba B-123 habilitat per convertir-se en un aula mòbil de divulgació de la cultura de la prevenció per a infants i joves. En servei d'ençà del 2021. Autoria desconeguda. Arxiu de Bombers de Barcelona

Als edificis i infraestructures nous es va passar a complir de manera estricta la normativa sobre la limitació de la propagació d'incendis, l'evacuació, l'estabilitat al foc de les estructures arquitectòniques i l'accessibilitat per als bombers.

La formació i informació sobre mesures de prevenció i d'autoprotecció s'han convertit en una de les principals funcions de Bombers de Barcelona.

El triangle de la prevenció

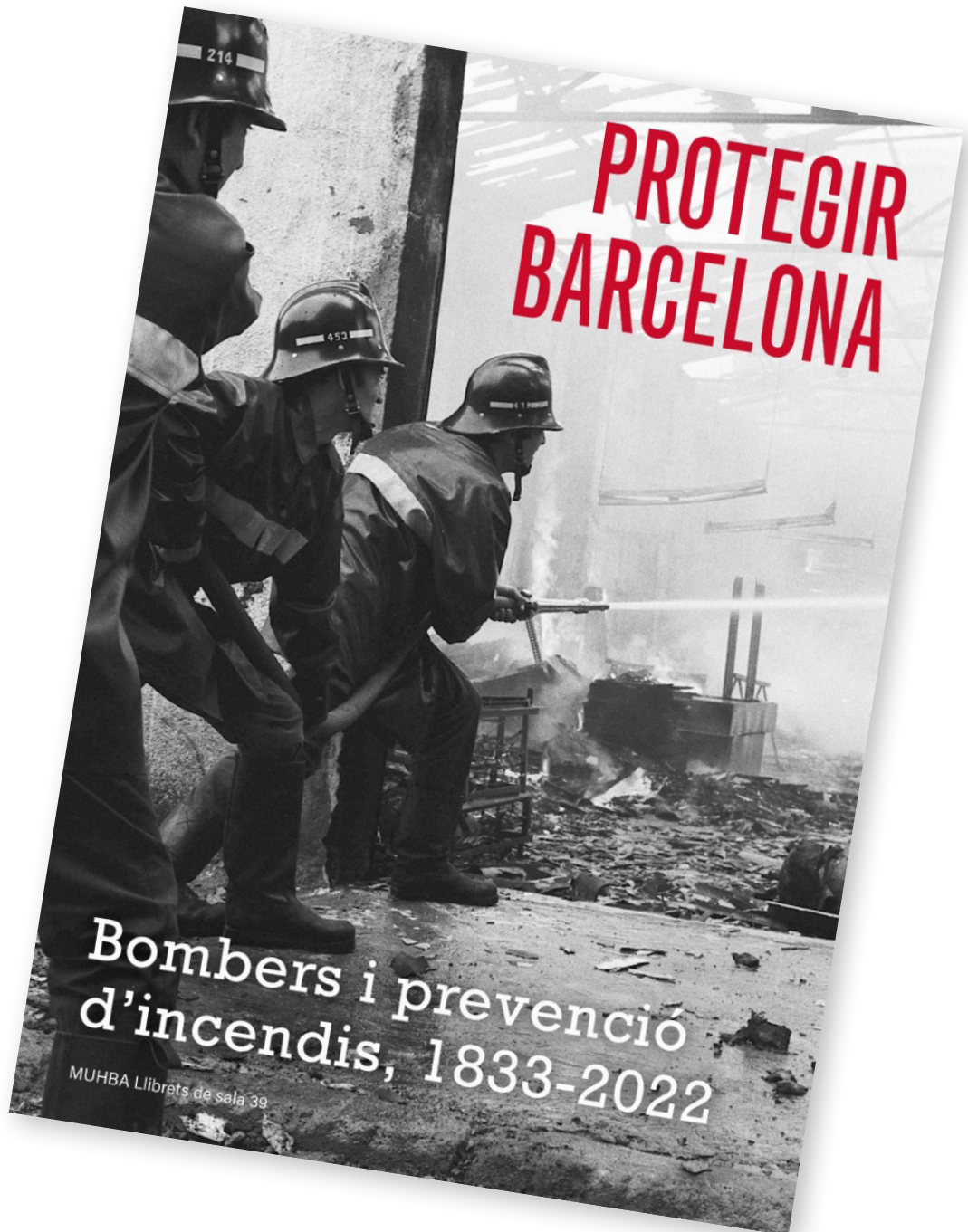

La presència de les dones al cos de Bombers és relativament recent. La Divisió de Prevenció va ser una de les primeres a incloure personal femení el 1985; Montserrat Radresa va esdevenir cap del Laboratori del Foc el 1990. Les dones van entrar al grup de sanitaris el 1991. A partir d'aquell moment ingressaren progressivament en altres divisions i serveis, fins que, el 2007, es va incorporar la primera dona en feines d'extinció. En els darrers anys Bombers de Barcelona ha dut a terme nombroses accions per fer que augmentés el nombre de dones al cos, amb canvis en els reglaments, modificacions en les bases d'accés, reformes de les instal·lacions dels parcs i mesures per conciliar la vida laboral i familiar.

LLIBRET DE SALA

El llibret de sala, corresponent a l'exposició constitueix un autèntic compendi del tema i s'ha editat en català, castellà i anglès.

Descarrega't el [pdf](#) del llibret

Un projecte en molts formats

ELS BOMBERS I LA SEVA HISTÒRIA

CONFERÈNCIES

- **L'evolució dels vehicles de Bombers de Barcelona**
MUHBA Oliva Artés
1 de desembre de 2022 a les 19 h.
- **Passat, present i futur de la prevenció a Barcelona: evolució de la normativa**
Espai Bombers
15 de desembre de 2022 a les 19 h.
- **Els grans incendis a Barcelona 1800-2020**
Espai Bombers
12 de gener de 2023 a les 19 h.
- **L'incendi del Liceu**
Espai Bombers
9 de febrer de 2023 a les 19 h.
- Pel mes de gener s'anunciaran noves conferències sobre **El foc i Barcelona al llarg dels segles.**

BOMBERS I BOMBERES, PERSPECTIVA DE GÈNERE

JORNADA

- **Les dones al cos de Bombers de Barcelona**
Bombers de Barcelona: repensar les masculinitats
Espai Bombers
26 de gener de 2023

ELS TREBALLS DELS BOMBERS: DEMOSTRACIÓ

- **Demostració de funcionament de la bomba de vapor**
MUHBA Oliva Artés
19 de novembre de 2022
29 d'abril de 2023
- **Demostració d'excavació de vehicles**
MUHBA Oliva Artés
21 de gener de 2023
18 de març de 2023
- **Demostració de rescat urbà en alçada**
MUHBA Oliva Artés
4 de març de 2023
1 d'abril de 2023

EDUCAR PER PREVENIR: DISSABTES INFANTILS

- **Vehicle pedagògic al MUHBA Oliva Artés**

Horari de 10 a 13 h.

26 de novembre de 2022

3 i 17 de desembre de 2022

14 i 28 de gener de 2023

11 i 25 de febrer de 2023

11 i 25 de març de 2023

15 i 22 d'abril de 2023

6 de maig de 2023

LA PREVENCIÓ AL SEGLE XXI

JORNADES TÈCNIQUES

- **Prevenció i extinció d'incendis en instal·lacions de recàrrega de vehicles elèctrics**

13 desembre 2022

- **Condicions de propagació d'incendis per façanes exteriors i interiors**

25 de gener 2023

- **La investigació d'incendis com a eina de millora**

23 de febrer 2023

- **Activem la protecció passiva contra incendi**

16 de març de 2023

- **Coneguem la protecció activa contra incendis**

23 de març de 2023

- **Prevenció d'incendis en edificis catalogats i la intervenció de bombers, i salvaguarda dels béns immobles**

19 i 20 d'abril de 2023

- **La prevenció d'incendis forestal**

9 de maig de 2023

CONFERÈNCIA

- **El gas embotellat (perills i consells de manipulació)**

Espai Bombers, 23 de febrer de 2023 a les 19 h.

Descarrega't el [pdf](#) del programa

CRÈDITS

EXPOSICIÓ

Organització i producció: Bombers de Barcelona (Ajuntament de Barcelona) i MUHBA (Museu d'Història de Barcelona, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona)

Direcció del projecte: Sebastià Massagué i Joan Roca

Comissariat: Josep Barjuan i Sanz, cap de la Unitat d'Espai Bombers i divulgació de la Prevenció de Bombers de Barcelona, i Joan Roca i Albert, director del MUHBA

Comitè assessor: Joan Pedreny Abella, Pere González Vila i Albert Ventosa Carulla

Textos: Joan Pedreny Abella, Pere González Vila i Carles Puigferrat

Coordinació: Marta Iglesias Urbano i Mónica Martínez (Viureart)

Recerca i documentació: Joan Pedreny, Pere González, Marta Iglesias Urbano i Aymar del Amo

Revisió: Joan Roca i Albert i Carles Puigferrat

Correcció lingüística i traduccions: ADDENDA

Museografia i disseny gràfic: Andrea Manenti

Disseny gràfic del plafó sobre la prevenció: Jordi Sàrries- DOBLEPAGINA

Producció museogràfica i muntatge: CROQUIS

Assegurança: MARSH S.A.

Prestadors d'objectes: Bombers de Barcelona, Marcos Navarro, Joaquim Pol i estudi RUISÁNCHEZ Arquitectes

Transport dels vehicles: TRANSRETRO

Audiovisuals: Zucré Films, Aymar del Amo

PROGRAMACIÓ. Coordinació de la programació: Albert Ventosa, Mònica Blasco i Teresa Macià.

Educació: David Zapater, Sergi Souto, Teresa Macià i Emma Fernández

Gestió del CRED: Quim Brugada i Chiara Vesnaver

Comunicació i premsa: Mercè Martínez, Guillem Talens, M. Dolores Calvo, Laura García, Bàrbara Soler.

Comunicació multimèdia: Edgar Straehle i Daniel Alcubierre

Visites i itineraris: Fragment Serveis Culturals

Atenció al públic: Carles Mela i l'equip Acciona

Difusió: Eulàlia Cartró, Isabel Mullins, Judith Samsó

GESTIÓ. Administració: Pasqual Bayarri, Elena Rivali, Mònica Sánchez, Pepe Sánchez i Teresa Soldino.

Manteniment: Carlos Fumanal, Maria José Arnali l'equip CPI Integrated Services

Neteja: Equip Nдавant

Seguretat: Dolors Aiguadé i l'equip Grupo Control

Agraïments: David Ciudad, Plataforma de Defensa del Patrimoni Històric de Bombers de Barcelona, CAU del jubilat de Bombers de Barcelona, Antonio Cabeza, David Zapater, Miquel Guilanyà, Víctor Molinet, Clara Latorre, Francesc Ros, Lluís López Cuadradas, Antoni Vilanova, Ferran Torres, Oriol Altisench, Núria Rocamora (Magma*Cultura), Rafel Pino (Celler Masroig), Imma Ros (Clúster de Seguretat Contra Incendis), Javier Niño (Pixeling), Eugeni Molà (Detnov Security), Miguel del Moral (S&P), Carles Guiu (Plana Fàbrega), Miguel Ángel Gallardo (Rockwool) i Jordi Font (Art-Ser).

Un agraïment especial a tot el col·lectiu que forma o ha format part del cos de Bombers de Barcelona i que, durant l'exercici professional, ha treballat per a protegir la ciutat i la ciutadania, alhora que ha preservat els materials i els mitjans propis del cos i ha promogut els valors que sempre han acompanyat i singularitzat la institució.

LLIBRET DE SALA

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona: Jordi Martí Grau, Marc Andreu Acebal, Águeda Bañón Pérez, Marta Clari Padrós, Núria Costa Galobart, Sonia Frías Rollón, Pau González Val, Laura Pérez Castaño, Jordi Rabassa Massons, Joan Ramón Riera Alemany, Pilar Roca Viola, Edgar Rovira Sebastià i Anna Giralt Brunet

Directora de Comunicació: Águeda Bañón

Directora de Serveis Editorials: Núria Costa Galobart

Col·lecció MUHBA Llibrets de Sala

Direcció de la col·lecció: Joan Roca i Albert

Edició: Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura, MUHBA (Museu d'Història de Barcelona); Bombers de Barcelona

Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis, 1833-2022

Autors del text: Joan Pedreny Abella, Pere González Vila i Carles Puigferrat

Coordinació editorial: Marta Iglesias Urbano i Mónica Martínez (Viureart)

Recerca i documentació: Joan Pedreny Abella, Pere González Vila i Marta Iglesias Urbano

Disseny i maquetació: Andrea Manenti

Correcció lingüística i traduccions: ADDENDA

Impressió: Gràfiques Ortells

© **Imatges:** ABB (Arxiu de Bombers de Barcelona), AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona), AD/ Documentació del CIARGA i Institut d'Estudis Penedesencs, Agència EFE, AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), AMCB (Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona), AMDS (Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc), ANC (Arxiu Nacional de Catalunya), Àrea Metropolitana de Barcelona, Arxiu Agbar, Arxiu Municipal del Districte de Gràcia, ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya).

Contacte / Material de premsa

Imatges per a premsa disponibles a l'enllaç:

<https://eicub.net/share/service/publicSite?node=workspace://SpacesStore/57119f41-eb61-499e-88cf-23ebfb49a249>

MUHBA/ICUB Comunicació i premsa

Mercè Martínez: mmartinezj@bcn.cat
premsaicub@bcn.cat

Comunicació i premsa Bombers

M. Dolores Calvo
Laura García
Bàrbara Soler